

A MAGVETŐ KIADÓ VIETNAM-ALMANACHJA

„Mi egyebet lehetne háborús időkben kifejezni, mint a szenvedélyeket?” — kérdi 1940-ben a Nouvelle Revue Française lapjain C. F. Ramuz, a semleges Svájc írója. A rezignált költői kérdés napjainkban ismét időszerű. Az Egyesült Államok vietnami háborúja — törvénytelen, kalóz hadviselése — a szenvedélyes tiltakozás sorozatát váltotta ki a világ valamennyi országában, az értelmiség internacionális társadalmában. Peter Brook színtársulata, a Royal Shakespeare Company, az „US” című politikai pamflettel turnézik, Arthur Miller, Graham Green, Seghers, Adamov haragos cikkekben tiltakozik, Guttuso politikai tüntetésként tiltakozó plakátot fest, Nono indulatos negációját operába komponálja. A barbarizmus, embermészárlás elleni egyértelmű tiltakozást revelálja a Magvető Almanach 1966/2. száma is.

A kötet összeállítója — a gondos előszó szerzője —, Makai György az antológiát Vietnam történelmét követő fejezetekre osztotta: népdalokat, gyermekdalokat, eposzrészletet válogatott a XIX. század előtti irodalomból, 1858-tól a gyarmati függéstől szabadulni vágyás az elsődleges törekvés, ebből a korszakból regényrészletet, politikai memoárt, szatírárt szerkesztett, a dzsungel-partizán mozgalom történetét és elméletét, az ellenállás ihlette elbeszélést, interjút közöl a francia uralom alól felszabadulás éveiből, 1954—65-ig a békés, nyugodt termelőmunka jellemzi a Demokratikus Vietnámot, e rövid történelmi karéj ismertetésül magyar költők, írók útibeszámolóját, költeményt, drámát ad, s az almanach utolsó, legterjedelmesebb fejezetét a jelenlegi háború dokumentumai, a tiltakozások kazalából gereblyézett válogatás teszi ki.

Az antológia a keserű aktualitás szülötte: sajnálatos, hogy egy távoli ázsiai ország — baráti állam — ősi kultúrájáról, klasszikus irodalmáról, élő művészeiről csak egy penetráns háború ürügyén kaphatunk hírt. Egy-egy műfordítás kötetben, folyóiratban, néhány válogatásban elpotyogtatott vietnami alkotáson kívül nemigen találkozhattunk az ott élő művészek alkotásaival. Egy folytonos háborúk tízedelte nemzet, rabság, gyarmati sors fojtogatta-keserítette nép elemi szabadságáhitata érződik műveiken, tekintet nélkül azok formáira; így elmosódnak a határok, nincs különbség népi kiolvasó, kakasnóta vagy Trong Lu ma élő poéta versei között. Az egyéni dráma majd minden műben egybeesik a kollektív népi tragédiával, az elnyomottsággal. A népművészet ma is a haladó művészet, kontinuitása állandó. Motívumai nem átépültek egy modern európai értelmű polgári művészetbe, hanem fordítva, az európai művészet hatásai települtek át a népművészetbe, s lazították meg annak szerkezetét. Az évszázados védekezés, a háborúk vissza-visszatérő állapota meghatározója a lakosság életének, művészeik alkotásainak is. Miniszter verset ír, az írószövetség elnöke a hadsereg politikai biztosa volt, Nam Cao a legjelentősebb epikusuk, a gyarmatosítók elleni harc hősi halottja, Tran Cong Hoan prózáiról tízéves korától aktív katona. A vietnami értelmiséget a háborúk determinálta életforma természetszerűleg a hadsereg köré szervezte, miként egykor nálunk Balassi Bálint is katona volt, Tinódi Sebestyén is hadihírtet továbbított.

Hogy a világnak e rengésfészken ismét béke legyen, az értelmiség mindenütt szót emelt; e tiltakozásokból szedett válogatás az almanach utolsó fejezete. A hamburgi Stern riporterei szkeptikus tudósítással, Mónika Warnenska lengyel író nő szenvedélyes beszámolóval mond „nem”-et, a New York Times szerkesztőségének címezve, de Johnsonhoz adresszálva, a tények száraz, precíz felsorolásával protestál Szent-Györgyi Albert, s Sartre az 1965-ös helyzetet elemző cikkét közli a Le Nouvelle Observateur-ból. A kötet természetesen magyar költők és írók a vietnami háború inspirálta műveit is tartalmazza. Gereblyés László, Nyerges András és Garai Gábor saját írói szintjükhez képest halványabb versekkel szerepelnek, de Kassák Lajos költeménye és Mezei András — Bálint György publicisztikai írásaival rokon — politikai esszéje ugyanazt a színvonalat tartja az antológiában, amit Günther Anders mozaikja vagy James Cameron és Herbert Aptheker írása felállított.

Az almanachot Hincz Gyula 40 vietnami grafikája ékíti, az MTI képszo­l­gá­latának 37, ifj Schiffer Pál 31 fotója, és dr. Keleti Tamás 4 fényképe illusztrálja a megfelelő fejezeteket, ügyes hibridet, szellemes elegyet alkotva a nyugati újságok karikatúráiból készült válogatással. A fordítások közül Weöres Sándor átültetései a legavatottabbak, a legszebbek.

KENEDI JÁNOS